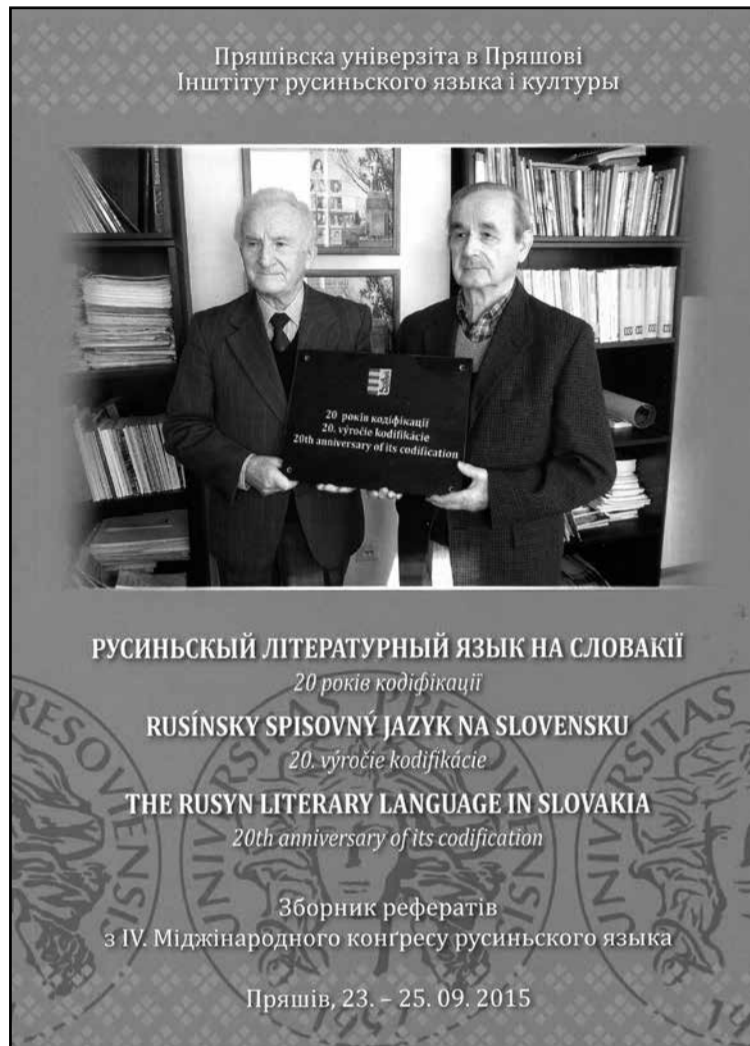

Вышов зборник із 4. Міжнародного конгресу русиньского языка

• Обалка нового зборника, на котрій суть двома главны кодифікаторы русиньского літературного языка на Словеньску: (зліва) доц. ПгДр. Ю. Панько, к. н., і доц. ПгДр. В. Ябур, к. н., із памятов таблов присвяченых річницї споминаной кодифікації.

Першый міжнародный¹ конгрес русиньского языка (6. – 7. новембра 1992 в Бардеёвских Купелѣх на Словакії)², котрый був зорганізований з ініціативы 1. Світового конгресу Русинів, отворив вопрос кодифікації русиньского языка як языка малого народа, жыючого в середині Европы.

На конгрес прияли позваня науковці, писателі і журналісты з девятѣх країн світа, котры поставили перед собою задачу координації сучасных тенденцій створіння штандарту русиньского літературного языка і прияты методології в тій роботі. З выступів поєднаних ученых, передовшыткым соціолінгвістів, мож было ся дізнати, же Русины не суть єдиним малым народом в Европі, котрый рішати свою перспективу бездержавного народа і через зномованя материньского языка і єго наслідного хоснованя в розлічных сферах жывота. Практичны приклады з кодифікації языка і єго фунгюваня в школьскій, але і в іншы сферах жывота малых бездержавных народів в Европі (Ретороманів в Швейцарії, Монеґасків у Монаку), котры представили на конгресі професор Джордж Дармс (Універзіта у Фрайбургу) і професорка Елейн Молло (Універзіта в Ніс) были важным моментом і іншпіраціов к рішаню языкового вопросу карпатьскых Русинів в часі, коли ся іщі не рушив процес ідентифікації малых славянських народів і їх материньскых языків в посткомуністичных державах. Можеме сконштатовати, же **карпатьскы Русины были єдным з першых малых славянських народів³ в рамках новой Европы**, котры по році 1989 зачали рішати свій недорішений языковый вопрос з попередніх періодів⁴. В рамках приятого на тім конгресі ретороманшского⁵ моделу рішаня языкового проблему Русинів были договорены конкретны крокы в процесі вытворіння языковых штандартів в державах компактно заселених Русинами. Так в році 1995 была выголошена кодифікація русиньского языка на Словакії, а в році 2000 кодифіковали свій язык Русины-Лемкы в Польщі. Войводиньскы Русины (жыючі в сучасности в рамках держав Сербія і Хорватія) розвивають свій штандарт од року 1923, а Русины на Підкарпатю од часів першого конгресу русиньского языка выдали дакілько ґраматік (1999, 2005), причім на IV. Міжнароднім конгресі русиньского языка представили далшы нормативны приручничкы⁶. В рамках концепції ретороманшского моделу, уведжены літературны языки в окремых штатах мали ся поступно перетрансформовати до єдиной цілорусиньской языковой нормы.

Другый міжнародный конгрес русиньского языка (16. – 17. апріль 1999) був вызначным як у міжнароднім лінгвістичнім контексті, так ай в контексті вживателів русиньского языка – Русинів на Словакії⁷. В згоді з приятов деклараціов з першого конгресу русиньского языка⁸, было в році 1999 заложене **Оддіління русиньского языка і культуры** в рамках Інштитуту народностных штудій і чуджіх языків Пряшівской універзіты. Быв то барз важный крок, бо vznikла перша русинь-

(Продовжїня на 2. стор.)

Studium Carpato-Ruthenorum 2016

Міжнародна літня школа русиньского языка і культуры – 7. річник
Пряшівска універзіта, 05. – 25. 06. 2016

Пряшівска універзіта в Пряшові є єдинов універзітов у Словацькій републиці, котра реалізує навчаня акредітованого бакаларьского, магістерьского і докторьского штудійного програму русиньскый язык і література, ґестором котрого є Інштитут русиньского языка і культуры. Вдяка єго 3-тыжденному едукачному проекту Studium Carpato-Ruthenorum – Міжнародна літня школа русиньского языка і культуры Пряшівска універзіта є сучасно єдинов універзітов на світї, котра зареаґовала на інтерес о таку форму навчаня русиньского языка з боку домашніх і заґранічных адептів і в сучасности рихтує **семый річник** того міжнародного проекту.

Міжнародна літня школа русиньского языка і культуры є про:

- каждого, хто ся хоче учіти русиньскый язык і спознати історію і культуру карпатьскых Русинів,
- штудентів середніх і высокых школ,
- особы над 18 років.

Цілем проекту є здобыти або росшырити языковы компетенції в русиньскім літературнім языку і проґлубити знаня з области карпаторусиньской історії, культуры, літературы, етноґрафії.

ПЕДАГОГІЧНЫЙ ПРОЦЕС

Педагогичный процес на літній школі проходить в просторах Пряшівской універзіты, ул. 17. новембра ч. 15. Навчаня ведуть високошкольскы професоры, фундованы слависты і шпеліалісты в области карпаторусиністики зо Словакії, України, США і Канады. Педагогичный процес творить інтензивный курс русиньского языка (уровні А, Б, Ц) і історії карпатьскых Русинів, котрый і на тім річнику буде росшырений о історію русиньской літературы і культуры і о мінікурс етноґрафії карпатьскых Русинів.

В цілім педагогичный процес обсягує:

- 20 годин русиньской історії в анґліцькім і русиньскім языку (враховано історію русиньской літературы і культуры), т. є. 2 години каждый день, од 09.00 до 11.00 год.
- 30 годин русиньского языка в анґліцькім і русиньскім языку, т. є. 2 години каждый день, од 14.00 до 16.00 год. (теорія і конверзація),
- 10 годин етноґрафії Русинів в анґліцькім і русиньскім языку (подля приложеного програму),
- години конверзації в неформальных просторах, ґрупах і ситуаціях, т. є. мімо універзітних клас (подля приложеного програму).

Абсолвенты здобудуть Цертфікат о абсолвованю Studium Carpato-Ruthenorum 2016.

ЦІНА І АДМІНІСТРАТИВНЫЙ ПОПЛАТОК

Ціна за 3-тыждневе перебуваня на літній школі є становена на 1 200 €, респ. 1 310 USD. В ціні є загорнутый педагогичный процес, уквартелєваня, стравованя (фрышттик, обід, вечеря), транспорт і выклад почас екскурзій, тикеты до музеїв, сканзенів, деревяных церквей, театру, на фестівал. Повинностєв будучіх штудентів літней школы є в становленім терміні заплатити **адміністративный поплаток** (котрый ся не вертати) в сумі 100 €, респ. 110 USD. Транспорт на літню школу, т. є. дорогу до Пряшова і назад, каждый участник собі платити сам. Штуденты, котры планують абсолвовати цілый програм літней школы, можуть пожадати од орґанізатора штіпендію.

ВАЖНЫ ТЕРМІНЫ

Приглашкы на Studium Carpato-Ruthenorum 2016 ся приймають он-лайн найпізніше до 1. апріля 2016 на адресі urjk@unipo.sk, респ. на поштовій адресі:

Prešovska univerzita
Ustav rusinskeho jazyka a kultury
Ul. 17. novembra 15
080 01 Prešov
Slovenska republika

Адміністративный поплаток (100 €, респ. 110 USD) треба заплатити найпізніше до 15. апріля 2016. Решту становленой сумы (т. є. 1 100 €, респ. 1 200 USD) треба заплатити найпізніше до 15. мая 2016.

ПОТРІБНЫ КОНТАКТЫ

Прилашкы на Studium Carpato-Ruthenorum 2016 і комплетный програм найдете на <http://www.unipo.sk/pracoviska/urjk/1/LS7>; www.c-rs.org.

Контактны особы про штудентів зо Словакії:

Міґр. Тімеа Верешова, ПгД., тел. +421 915 412 917, і-мейл: vtimika@freemail.hu
Міґр. Аліца Ветошевова, тел.: +421 51 756 31 89, +421 907 385 301, і-мейл: urjk@unipo.sk

Контактна особа про заґранічных штудентів:

Асоц. Проф. Др. Патріція А. Крафчік, krafcikp@evergreen.edu.

Заплатити мож банковым шеком адресованым на:

Prešovska univerzita v Prešove
p. Katarina Sabolova
Ul. 17. novembra 15
080 01 Prešov
Slovenska republika

або банковым трансфером:

Назва рахунку (учту): Bežny účet Prešovska univerzita Prešov
Чісло рахунку: 7000066503/8180

ВІС - SWIFT: SUBA SKBX

IBAN: SK15 8180 0000 0070 0006 6503

Назва банкы: Štatna pokladnica

Адреса банкы: Radlinskeho 32, 810 05 Bratislava 15

Варіабільный сімбол: 1780

Тішыме ся на вас на Studium Carpato-Ruthenorum 2016 – 7. річнику Міжнародной літней школы русиньского языка і культуры на Пряшівській універзіті.

• Перед станком Інституту русинського языка і культури ПУ в рамках Дня отворених дверей на ПУ стоїть інтерна докторанда інституту З. Цітрякова, котра висвітлювала можности штудія русинського языка і літератури.

День отворених дверей на універзиті

10. фебруара 2016 ся на Пряшівській універзиті в Пряшові одбив каждорічний День отворених дверей, який студентам середніх школ презентує можности штудія на ПУ в різних одборах і штудійних програмах окремих факулт і цілоуніверзитних робочих місць.

Кажда факулта в тот день хоче указати потенціалним студентам штонайвече із свого діятельства і представити можности интересного штудія того котрого штудійного одбору. Міджі цілоуніверзитними робочими місцями ся і того року презентовав Інститут русинського языка і культури ПУ.

Інститут русинського языка і культури мав на Дню отворених дверей дві свої становіща. В рамках першого, прямо у вестібулї главной будовы ПУ, інтерны докторанды презентовали можности штудія русинського языка і літератури, ёго выгоды і интересны дісціпліны, які сі мож в рамках штудія зволити. А што є найважніше, же студенты мають можность штудувати контінуално в акредітованих штудійних програмах од бакаларьского, через магістерьский аж по докторандьский ШП. В рамках презентації была приготовлена і выставка найвызначніших публікацій, які ІРЯК за період свого фунгованя выдав, но і белетрістична русинська література і преса, як єдна з можностей уплатніня будучих абсолвентів одбору. На другім становіщу був презентований документарный фільм о єднім темнім періоді історії Русинів – Талергоф, о котрім малохто зо студентів знає. Была то можность одкрити штось мало з незнамой історії карпатських Русинів.

Абсолвенты середніх школ сі того року можуть подавати приглашки на учительський штудійный програм Русинський язык і література в комбінації з іншим академічним предметом трёх факулт – Філософічної факулты, Факулты гуманітних і природных наук і Факулты шпорту, доведна в 21 комбінаціях до 31. марца 2016.

Мгр. Зденка ЦІТРЯКОВА, інтерна докторанда Центра языків і культур народностных меншын – ІРЯК ПУ

34. семінар карпаторусиністики

24. фебруара 2016 в засідалні Consilium maius Ректорату Пряшівської універзиты ся одбив перший в тім році научный семінар карпаторусиністики. Як традично, першы семінары в році, котры організує Інститут русинського языка і культури ся вяжуть з літературов. На семінару были прочітаны два рефераты на выданы книжны публікації – невеликий прозовий твір Петры Ткачовой-Семанцёвой і книжный дебют Меланії Германовой.

Мгр. Івана Сливкова, ПгД. з Інституту україністики і середньоевропейских штудій ФФ ПУ в Пряшові приправила реферат із темов Меланія Германова: *Радость і поучіня – нелем про діти*.

Мгр. Михал Павліч з Центра языків і культур народностных меншын – Інституту русинського языка і культури ПУ в Пряшові приготовив реферат із темов Петра Семанцёва: *Россыпаны рядкы*.

В рамках семінара была і презентація найновших публікацій з карпаторусиністики. Представлена была белетрістична і одборна література, міджі іншыми і выступный зборник рефератів із минулорічного на Пряшівській універзиті 4. Міджінародного конгресу русинського языка під назвов Русинський літературный язык на Словакії – 20 років кодифікації, але і барз цінна і унікатна монографія – *Грамматика русинського языка*. Презентація літературы была звязана з автографіадов авторів книжок.

Мгр. Зденка ЦІТРЯКОВА, докторанда Центра языків і культур народностных меншын – Інституту русинського языка і культури ПУ.

Вышов зборник із 4. Міджінародного конгресу русинського языка

(Закінчіня з 1. стор.)

ска научно-педагогічна інституція на Словакії, котра, по довгих періпетіях ся стала інтегралнов частёв Пряшівської універзиты. Конгрес був важный і з погляду формулованя стратегиї в приправах монографії *Русинський язык* в рамках научного проекту Опольской універзиты в Польщі під назвов *Współczesne przemiany języków słowiańskich* в серії *Najnowsze dzieje języków słowiańskich*.⁹ Монографія, яка была залучена до того проекту із згодов Міджінародного конгресу славистів, вышла в році 2004 (доповнене виданя з дякыма змінами в році 2007) і од того часу славянська лінгвістика офіціално прияла до родины славянських літературных языків четвертый выходославянський язык – русинський, попри трёх ествуючих (російським, українським і білоруським).

По восьмох роках (13. – 16. септембра 2007) одбив ся у Кракові Третій міджінародный конгрес русинського языка. Конгрес мав пять основных тематичных секцій, міджі котрыма новов і важнов была тема створіня цілорусинської нормы. О ній ся говорило (в рамках приятя ретороманшского моделю рішаня языкового вопросу) на першій міджінародній языковій конгресі¹⁰. На третій конгресі таксамо по першыраз в історії русинських языков конгресів акцентовавало ся на школьску сферу (на конгресі взяло участь 40 учителів русинського языка з окремих країн). Хоць выступліня учителів в даній секції свідчіло о потребі частіших взаємных контактів (што было зафіксоване і в резолюції (в пункт 5)¹¹, таких взаємных стріч было організованих барз мало, а кідь ай были, то лем в рамках окремих держав¹². Ай то є єднов з причін, чом на Словакії (а видить ся, же ай в інших штатах, окрем України) не прибувають школы, в котрых бы ся учів русинський язык ходем як неповинный предмет, але наспак, уж ай ествуючі народностны школы з материнським языком навчаня русинським з розлічных причін заникають¹³.

Якраз тот факт став ся релевантним при організованю IV. Міджінародного конгресу русинського языка (23. – 25. 9. 2015), який був присвячений 20-річному юбілею кодифікації русинського языка на Словакії, выступлым документом котрого є даный зборник. Конгрес мав штири тематичны секції: I. Статус русинського языка в шыршій лінгвістичній контексті, II. Актуалны лінгвістичны проблемы русинського языка в окремих країнах, III. Русинський язык в окремих функціональных сферах і IV. Русинський язык в школьській системі Словакії і в заграничу. Якраз четверта тематична секція, котра проходила формов модеренованої дискузії і котрой участниками были учителі русинського языка з розлічных держав на єднім боці, і представителі штатных органів, котры забезпечують імплементацію *Європской харты регіональных або меншынових языків* в єднотливых країнах Европской унії на другім боці (нажаль, з позваных представителів єднотливых держав, в котрых жыють Русины – Польща, Мадярьско, Україна, Румунія, Сербія і Хорватія, пришли лем дві представителькы за Словацьку републіку – із Штатного педагогічного уставу в Братіславі). На конгресі были позваны таксамо представителі Европского парламенту (оправдали ся з неучасти, але вышли з ініціативов на дискузію о настоящих проблемах Русинів прямо у Бруселі), котры „дозерають“ на то, як сіґнатарьскы державы *Харты* дотримують, респ. не повнять свої обовязкы. І така участь – неучасть компетентных мать свою выповідну ціну. На кінцю четвертой тематичной секції ей участници формуловали єднотливы пункты до Заклужіня з IV. Міджінародного конгресу русинського языка, котре публікуєме ведно з прочітаныма на конгресі научными рефератами.

Четвертый міджінародный конгрес русинського языка уж є минулостёв, але зачатый на нім дискузії, передовшыткым о позиції русинського языка в школьській сфері в окремих країнах, суть лем зачатком, насмерованём компетентных ід конкретным крокам, жебы наповнити становлений конгресом основной ціль – зліпшыти недобру, повіли бы сьме, аж катастрофалну позицію русинського языка в школьській системі нелем на Словакії, але тыж в окремих державах ЕУ (а таксамо на Україні), де компактно жыють Русины. На конгресі была прото зволена Рада Асоціації на підпору русинського языка і культури, членами котрой суть науковці – русинськы особности в окремих країнах (їх мена суть уведжены в Заклужіню), котры, вірїме, будуть тот пріорітний ціль, але ай далшы цілі сформулованы в Заклужіню, поступно наповнєвати конкретнов работов. До того благородного діла їм пожелаєме много сил і ентузіазму.

Кветослава КОПОРОВА, зоставителька

1 Решпектуєме тогдышню офіціалну назву, причім у корекції правил в році 2005 є нормативна форма міджінародной. Позерай: ЯБУР, В. - ПЛІШКОВА, А. (2005). *Русинський язык в зеркалі новых правил про основны і середні школы з навчань русинського языка*. Пряшів: Русин і Народны новинки, с. 92, приназывник міджі; ЯБУР, В. - ПЛІШКОВА, А. - КОПОРОВА, К.: *Русинська лексіка на основі змін у правилах русинського языка* (2007). Пряшів: Русин і народны новинки, с. 128.

2 Позерай: Magocsi, P. R. (1993). *Vědecký seminář o kodifikaci rusínskeho jazyka*. In: *Slovanský přehled č. 2*. Praha, тыж: Magocsi, P. R. and Fishman, J. (1993). *Scholarly Seminar on the Codification of the Rusyn Language*. In: *International Journal of the Sociology of Language*, No. 104. Berlin and New York. Резолюцію з научного семінара, котрый проходив в рамках конгресу надруковав часопис *Русин. Культурно-сполоченський тыжденик Русинів ЧСФР* з 11. новембра 1992, с. 3.

3 Позерай: Dudášová-Kriššáková, J.: *Miesto rusínčiny v rodine slovanských jazykov*. In: *Studium Carpatho-Ruthenorum 2015. Штудії з карпаторусиністики VII*. Копорова, К. (ед.). Пряшів: ІРЯК-ПУ, 2015.

4 В тім контексті была піонерьсков работов, яка контінуално описала тот процес докторьска дізертація соціолінгвістыкы Анны ПЛІШКОВОЙ (2006). *Списовный язык карпатських Русинів: проблемы становления, кодифікації, акцентації і сфер функціонованя*. Dizertačná práca. Bratislava: Slovenská akadémia vied v Bratislave. Slavistický ústav Jána Stanislava. 159 с.

5 Ретороманський язык, респ. язык швайчарьских Романшів (Romansch, Rumantsch), яким говорить нецілых 0,6 % (приближно 35 100 жителів) на юговыході Швайчарьска, творить 6 літературных мікроязыків, на основі котрых в році 1982 возникнув сполочний літературный язык *rumantsch gpiischun*. Тот ся од року 1996 став четвертым урядным языком Швайчарьска.

6 Вызначным приносом в процесі кодифікації русинського языка на Україні є ряд словників авторів М. Алмашія, І. Керчі, Ю. Чорія, котры вышли в послідніх роках, а таксамо правила правопису Михайла Алмашія (представлены на 4. конгресі): *Правила русинського правописаня*. Ужгород: Закарпатське областное научно-культурологичное общество им. А. Духновича, Языкознательна секція, 2014, 40 с.; авторка і учителька русинського языка на Підкарпатю Анна Меґеля выдала *Грамматіку русинського літературного языка*. Ужгород: Закарпатське областное научно-культурологичное общество им. А. Духновича, Языкознательна секція, 2014, 136 с.

7 Узнесіня з II. Міджінародного научного семінара о русинським языку (він був súčasťou конгресу і проходив у Пряшові) было надруковане в часописі *Русин* ч. 1, 2/1999.

8 Декларация Русинской оброды. In: *Русин*, I, 1, Меджілабірці, 1991, с. 5.

9 *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Русинський язык*. Redaktor naukowy Paul Robert Magocsi. Opole: Uniwersytet Opolski - Instytut Filologii Polskiej, 2004, доповнене виданя з дякыма змінами 2007.

10 В зборнику *Русинський язык міджі двома конгресами* є проблематика цілорусинської нормы присвячена ціла V. секція під назвов „Проблематика створіня цілорусинської нормы“.

11 Позерай: Резолюція із III. Міджінародного конгресу русинського языка, Краків, 13. – 16. 9. 2007. In: *Русинський язык міджі двома конгресами*. Анна Плішкова (ед.). Пряшів: Світовий конгрес Русинів, Інститут русинського языка і культури ПУ в Пряшові, 2008, с. 233-235.

12 На Словакії то были стрічі учителів, котры організовав Інститут русинського языка і культури ведно з Методічно-педагогічним центром у Пряшові (в році 1996, 2000, 2007, 2015). In: *Народны новинки. Культурно-сполоченський тыжденик* (од р. 2015 місяць) *Русинів СР*, ч. 47-52, 2007, с. 2 (Занимали ся устнов подобов русинського языка на Словенську), 7, 2015, с. 3 (Семінар про учительскы русинського языка наших вечерніх школ).

13 В році 2014 заникла Основна школа з навчальным языком русинським в Баєрвіцях, окр. Пряшів, навчаня русинського языка як неповинного предмету заникло ай в єдній з першых школ, де ся зачав русинський язык учіти і де був уж застатілізований (навчаня РЯ ся там зачало іці в шк. році 1999/2000) – в Шарішкым Шваньку коло Свідника.

• Вітязь Літературної премії Марії Мальцовской за рік 2015 – Ш. Сухий із Стаціна.

Штефан Сухий здобув Літературну премію Марії Мальцовской

Дня 24-го фебруара 2016-го року в Пряшові проходила членська громада Сполку русиньских писателів Словеньска, котра ся організує шторік. Збори писателів вела председнічка організації Кветослава Копорова. Писателі обговорили зреалізовані проєкты за 2015-ый рік і плани на рік 2016. В рамках планів Сполку русиньских писателів Словеньска приготує і властний інтернетовый сайт, на котрім хоче презентувати своїх членів і роботу організації.

На членській громаді были і офіційно выголошени результати Літературного конкурзу Марії Мальцовской за рік 2015. Од 10-го септембра до 20-го новембра 2015 Сполку русиньских писателів Словеньска у сполупраці з редакціов Русин і Народны новинки і Інститутом русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові выписав 8-ый річник Літературного конкурзу Марії Мальцовской на найліпшы творы в области поезії, прозы, есеїв і драмы в списовнім русиньскім языку. Творы міг посилати каждый автор од 18-го року віку, жыючий у Словеньській републіці.

До конкурзу ся доведна приголосило 11 участників. Творы вшыткых авторів, котры были посланы до конкурзу, будуть опублікованы на продовжіня в часописі *Русин*. Три вітязны роботы были оцінені і фінанчно.

На третім місці скінчила молода зачінаюча авторка, студентка на Інституті русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові – Яна Сташкова. Третє місце в конкурзі здобыла за прозу. Друге і перше місце належало поезії. Друге місце здобыла Марія Гірова. Як найліпшы творы у 2015-ім році были оцінені стихи Штефана Сухого.

Штефан Сухий – вітязный автор конкурзу ся народив 24-го мая 1946-го року в селі Нехвалёва Полянка. Є то русиньский поет, прозаїк і драматик, автор дакотрых русиньских учебників. До року 1989 писав по українськы, по революції у 1989-ім році зачав писати русиньскім языком. Мож спомянути ёго книжки *Русиньский співник*, *Енді сидать на машину вічности*, *Як Руснакы релаксують*, *Азбукарня*, *Аспірін*, *Слон на Кычарі*, *Незабудка*, *Азбукова мама*, *Третє око...* Є і автором радіопес, котры робив про Словеньский розглас – русиньске высыланя Радія Патрія. Песу під назвов *Пташаче молоко*, котра была орігінально написана про радіо, мав у своїм репертоарі Театер Александра Духновича в Пряшові. Є лавреатом Премії Александра Духновича за русиньску літературу, яку передає Карпаторусиньский научный центр в Нью Йорку.

П. М.

• 24. фебруара 2016 одбыла ся вырочна громада Сполку русиньских писателів на Словеньску. На фотографії (зліва) председнічка сполку К. Копорова, таёмнічка А. Ветошова, оцінена 3. місцем в конкурзі Літературної премії М. Мальцовской – Я. Сташкова, оцінена 2. місцем в конкурзі – М. Гірова і інтерный докторанд ІРЯК ПУ, котрый мать на старости русиньску літературу – М. Павліч.

Новым заступцём у выборі за Русинів є Владимир Мінчіч

28-го януара 2016-го р. у просторах Уряду влады Словацькой републіки проходили вольбы заступцю членів Выбору Рады влады СР про людьскы права, народностны меншыны і родову рівность за русиньску народностну меншыну. Кандідата могли пропонувати організації, котры ся доказателно ангажують в підпорі всокочіня і розвитку ідентічности і культуры русиньской народностной меншыны. Інформує о тім сайт повіреной задачами уповномоченого влады Словацькой републіки про народностны меншыны і етнічны ґрупы.

Як заступця членів Выбору про народностны меншыны за русиньску народностну меншыну був zvolenый Юдр. Владимир Мінчіч, ПгД. 29-річний Владимир Мінчіч є русиньский правник, котрый походить із Стаціна, в окресі Снина. Жыє в Братіславі і чітать лекції на універзіті. Таксамо брав участь на дакількох лігислативных процесах на Словакії. Є членом Округлого стола Русинів Словеньска.

Доповнюючі вольбы заступцю проходили на основі того, же еден із членів Выбору про народностны меншыны і етнічны ґрупы – Мілан Мнягончак зо здравотных причін абдіковав із функції члена в новембрі 2015-го року.

В змыслі штатуты Выбору Рады влады СР про людьскы права, народностны меншыны і родову рівность і на основі взаємного договору заступців Петра Медвідя і Мілана Піліпа, на увольнене місце рядного члена Выбору про народностны меншыны наступив Мілан Піліп, котрому повірена уповномочена влады про народностны меншыны Марія Єдлічкова дня 17-го децембра 2015 р. святочно передала декрет о менованю. Піліп заступлять русиньску народностну меншыну ведно із далшым рядным членом Яном Ліпіньскым. Мінчіч буде заступником до кінця рядного функціонного періоду выбора ведно із Медвідём.

П. М.

Пряшівский край має уж і русиньску верзію свого сайту

Пряшівский самосправный край є найвекшым краём Словакії і ведно з тым є і краём, де жыє найвекше цісло Русинів у рамках Словакії. Недавно ку словацькій, анґліцькій, німецькій, французькій, польській, російській і мадярьській языковым верзіям ёго сайту прибыла і русиньска мутація. Русиньску верзію (авторков перекладу є ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД. з Інституту русиньского языка і культуры ПУ) творять три головны секції, котры мають під собов далшы рубрікы. Русиньский навцівник сайту ся так може дізнати вшыткы основны інформації о краю, но таксамо ся може дочітати і о різних інтересностях і памятках, котры ся находять в Пряшівскім краю.

„Важены навцівници, вітайте на інтернетовій сторінці Пряшівского самосправного краю. Наш край найлюднатішыи на Словакії, може ся пышыти богатством історічных памяток, а таксамо природными унікатами. Найбівшым ціслом памяток, записаных в списку УНЕСКО, як і найчістішоє, найнепорушенішоє природов у рамках Словакії ся пышыть таксамо Пряшівский самосправный край. Тото вшытко Вам хочеме представити на нашій сторінці, котру сьме розділили на три тематічны секції – в першій інформуєме о подіях в регіоналній самосправі, в другій суть уведжены факты о нашім краю а в третій будете мочи спознати найкрасшы і найінтереснішы міста регіону. Вірїме, же наша сторінка Вам дасть вшыткы інформації, котры глядаете,“ пригварять ся на інтернетовім сайті председа Пряшівского самосправного краю Петро Худік.

Сайт Пряшівского самосправного краю може іти прикладом про далшы сайты міст ці сел. Подля закона бы основны урядны інформації в селах ці містах, де жыє над 20 процент жытелів, які належать ку народностній меншыні, мали быти к діспозіції і в материньскім языку той котрой меншыны. Тото платить і про інтернетовы сайты, котры належать таким селам і містах. Реальность є така, же тот обовязок зо закона собі села і міста, де ся приголосило холем 20 процент Русинів, не дотримують і вшыткы інформації суть публікованы лем в словацькім языку.

П. М.

Вышла моноґрафія Інсітний малярь Михал Сірик

14. януара 2016 – на сімболічний датум, кідь подля юліаньского календаря віруючі выходного обряду славлять Новый рік, зачала свою путь моноґрафія о визнамнім русиньскім представителёви наївного (інсітного) уменя, родакови із Стерковець – Михалови Сірикови (1925 – 2012).

Ёго малярська творчость є прикладом орігінального і автентічного витварного прояву. Візіями споминів Михал Сірик спритомнёвав емоціонално близкы місця, стары патріалхалны часы, кідь жылот і работа сільского чоловіка підлягали ритму міняючих ся часток рока, але і міфічної атмосфери сільских свят і славностей. Образы Сірика нам так уможнюють обсяжно і пластічно відіти жылот, роботу і звыкы Русинів. Русинів, котры сі до днешніх днів заховали многы свої сторічны обряды. Каждый образ є майстровсков тров фареб, автор в них выхидит з колоріту свого краю.

Поки европскы країны мають здокументованы особности феномену інсітного уменя формов репрезатанчных моноґрафій, на Словеньску суть такы публікації рідкостев. І зато буде презентована моноґрафія Вігорлятьского музея в Гуменнім, котра змаповала і оцінила творчость Михала Сірика, приносом нелем про теорію наївного уменя, але і про шыроку культурну публіку. Авторова творчость мать, окрем умелецькой, і визнамну етноґрафічну, а тьж документачну ціну.

104 сторінок, 85 фаребных репродукцій, витварноісторічна штудія ПгДр. Катаріны Черной, кураторки збірки інсітного уменя при Словеньській народній ґалерії в Братіславі, етноґрафічна штудія манжелів Осифа і Надії Вархоловых із Музея української культуры і Свіднику, біоґрафія, бібліоґрафія, список участи автора на выставках, анґліцькый і русиньский переклад текстів творять обсягову штурктуру моноґрафії, котрой графічну подобу зробив акад. малярь Станіслав Станкоцій.

На выдано моноґрафії партіціповав реалізаторський колектів, але таксамо членове родины, приятелі і обдивлятелі творчости автора. Вдячным культурным збогачінём на презентації моноґрафії было выступлїня Наталії і Николая Петрашовских, котрых выбір русиньских народных співанок і вінчовань безпосереднё корешпондовав із заповітом малярёвой творчости.

Спомянута книжна моноґрафія вышла в часі, кідь у выставных просторах Вігорлятьского музея у Гуменнім была одкрыта выставка з малярської творчости Михала Сірика, котру мож было попозерати до 31. януара 2016.

В літі бы ся мала выставка ведно з моноґрафіов Михала Сірика презентувати, віро, же уж і з участёв С. Станкоція і К. Черной, в ґалерії інсітного уменя Словеньской народной ґалерії, котра є у Пезінку.

Мґр. Марія МІШКОВА, Гуменне

Аналіза черпаня штатних дотацій Русинами в році 2015 (1)

Аналіза схвалених і реалізованих проектів русинських обчанських здружінь на Словенську ся іщі нігда не робила. Тото є перша проба. Уж вецераз сьме в нашій пресі читали, же небарз хосенно выживаеме штатны дотації про нашы культурны проекты. Не вшыткы проекты суть хосенны, а дакотры суть дорогшы, як є їх реална ціна, але дакотры зась фінанчно недоціненны. Як то мать быти правилно? **Одповідь на тот вопрос мали бы знати главно членове одборных комісій про русиньскы проекты і тоты челны представителі, котры нас репрезентують публічно і обгаюють потреби Русинів.** А то суть председове русиньскых обчанських здружінь, членове Выбору про народностны меншыны Рады влады СР, членове оціночной комісії русиньскых проектів, учітелі русиньского языка в школах вшыткых ступнів, організаторы і одборны ґаранты проектів, редакторы русиньской пресы і іншы медій, членове Округлого стола Русинів Словенська. Математично повідже-но, **сплоченьскый хосен і успіх нашой работы на русиньскім полю є прямо завіслый од якости наших одборных знань.**

Сама назва – русиньске народне возроджіня – є основов работы на русиньскім полю. Иде о то, жебы люде, котры говорят по русиньскы, собі усвідомили, же суть Русины, не Русины-Українці і не Українці. Же **мають право публічно ся голосити ку своїй народности і же ништо їх зато не може высмівати, бо нас законы храняты, а мы знаме правилно кы выживати на свою охрану.** Треба, жебы нашы люде сі знали цінити русиньскый язык, культуру, історію і край, в котрім жыють. **Мають тримати ведно при обгаєбі прав свого народа. Мають знати, же на обра-ну прав і потреб Русинів маме засновану платформу Округлый стіл Русинів Словенська, коло котрого ся треба груповати і сповєвати.**

Дахто бы повів: „Тадь то знаме, ништо о тім бісидовати?“ Я тверджу, же ани зда-лека не знаме. Поужью три доказы з нашой практикы, в котрых сьме не знали обгаіти нашы потреби. Першым і найважнішым доказом є наша слаба філософічна, історі-чна і правна уровень обвиніня шкодливых українизачных акцій Союзу Русинів-Украї-нців Словацькой републікы (СРУСР), зреалізованы про домородых Русинів. Най-веще ся то дотулять розгласовых релаций Редакції народностно-етнічного высылана Словенского розгласу, українизачных акцій СРУСР таких, як фестивалы у Свіднику і Камюнци, як і Маковицька струна в Бардеєві ці українизачной політики СНМ – Музею української культуры у Свіднику, котрый мать збірковий фонд русиньской народ-ностной меншыны і каждый день представлять го як українську культуру. Недобрі є, же з боку редакторів русиньскых медій і русиньской пресы, з боку функціонерів ОСРС, з боку председів русиньскых обчанських здружінь не выходять так одборно фундованы протесты і одборне высвітлєваня, жебы знали усвідчіти порушувателів людьскых прав Русинів з політичної українизації Русинів сплоченьсков громад, перед штатныма і самосправныма органами. Другым прикладом нашой одборной незнатости потреб русинства суть дві неуспішны рішіня платформи ОСРС. Перше з ґенералным директором Словацького народного музея на засіданю ОСРС у Свід-нику. Ту требало їднати о презентації русиньской культуры у музею у Свіднику і о зміні назвы музея у Свіднику на русиньскый музей, бо там суть русиньскы збірковы фонды, а не україньскы. Їднаня ся скінчіло неуспішні, про наше перебівшене страшіня самых себе, про недостаток одвагы повісти правду до очей ґенералному директорови СНМ і директорці музея у Пряшові, як і про недостаток знань нас самых о посланю русинь-ского музейництва. Друге неуспішне їднаня было з ґенералным директором Сло-венского розгласу в Пряшові о тім, як на селах забранити тому, жебы український тім розгласовой редакції не вів розговори з русиньскыма жытелями, як кібы то были Українці. Директор розгласу мав приправлену пропозицію на рішіня і пришов з нєв на засіданя ОСРС, жебы нам ю повів і жебы сьме были мы нєв согласны. Не стало ся так, бо ся не дістав ку слову. Ку слову ся не дістав ани председа ОСРС, котрый мав вести діскузію аж до успішного кінця. Так сьме самы змарнили добру нагоду. Третім прикладом суть дві неуспішны їднаня делеґації за Русинів. Перше їднаня скликав председа Пряшівского высшого теріторіального цілку (ВТЦ) і позвав собі на то представителів Русинів (не буду говорити кого), потім приматора Свідника і пред-ставителів СРУСР. Председа хотів, жебы ся Русины договорили, як ся споят з Руси-нами-Українцями і будуть у Свіднику робити ведно сплочный фестивал. Хотів, жебы не были два фестивалы у Свіднику, лем єден. Нажаль, в Пряшові інтересы Русинів обгаєвав лем єден член русиньской делеґації, а лем єго особнов заслугов не дошло до зрады самостатного русиньского фестивалу у Свіднику. Друге їднаня было в Бань-ській Быстріці, котре скликав Уряд влады СР, Выбор по народностны мешншыны. Зась позвали представителів Русинів, але того, котрый був у Пряшові і певно стояв на русиньскых позиціях, уж не позвали. На їднаню зась вызвали і представителів СРУСР, але уж в силнішій складі, і хотіли од них так істо, жебы нашли міджі Русина-ми і Русинами-Українцями сплочну путь ку сполупраці. В Баньській Бістріці в діскузії одборні обстав лем єден член русиньской делеґації, остатні делеґаты скламали. Обсяг **Протесту...** або не познали, або му не розуміли, або нароком просаджовали лем свої особны інтересы. Обидві їднаня были тактично дипломатичнов одповідєв ці реакціов Пряшівского ВТЦ і Уряду влады СР на **Протест Русинів проти фінанцо-ваню українизачных проектів СРУСР штатом.** Протест підписало 8 русиньскых обчанських здружінь і платформа ОСРС і послали на Уряд влады СР, Пряшівський ВТЦ, до міста Свідник, села Камюнка, міста Бардеєв, на ґенералну прокуратуру СР і до інституцій. Нашы делеґаты на обидвох їднанях мали обгаіти історічну і правну основу нашого **Протесту проти фінанцованя українизачных проектів СРУСР штатом.** Нажаль, не обгаіли. Так неодборні поступовати в їднанях уж дале не можеме! Властнов винов, неодборностєв в проблематіці русинства, сьме не досягли ніч, а могли сьме досягнути вшытко.

Прирахуйме ку тому іщі розпад русиньскых класів, котры сьме уж мали засно-ваны, ліквідацію успішного проекту у писаню хронології історії Русинів, який мав помочі переименовати український музей у Свіднику на русиньскый; спробы ліквідації історічной світової пресы – **Народны новинки і Русин**, звады міджі русиньскыма

активістами про властны інтересы окремых людей, вымітованя членів і обчанських здружінь з Русиньской оброды на Словенську (РОС) і зо Світового конґресу Русинів (СКР), непочливість ку історії русиньского руху і історії русиньской журналістики, презентованой **Народныма новинками і Русином**, замірне підцінєваня Інштитуту русиньского языка і культуры на Пряшівській універзіті в Пряшові, як і єго учітелів з цілєм ліквідації русиньского школства ітд.

Того планого на нашім рахунку є іщі веце. **Теперь ся позвідайме самых себе, ку чому было добре тото інтрігованя?! Ніч сьме не вирішыли на хосен русин-ства, лем сьме розбили тото добре, што сьме уж мали выбудоване.** Была то лем особна самолюбожь русиньскых функціонерів, особна ненасытность по пінязєх з проектів, недостаток одборных знань о русинстві. Тых неґативных моментів – особ-ной самолюбожь, ненасытность і одборной незнатости о русинстві – быде треба ся збавити! Не можеме підцінєвати головного ґаранта **Народных новинок і Русина**, котрым є доворічна боєвничка за права Русинів – доц. ПгДр. Анна Плїшкова, ПгД., директорка Інштитуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты у Пряшові, сполуавторка русиньской ґраматикы ітд. Не можеме і не маме моралне право ей знаня замінити знанями о русинстві, русиньского языка і русиньской іде-ології од ґаранта **Голоса Русина** промованого етнолога Івана Чіжмаря, котрый не є ани доворічным боєвником за права Русинів, ани русиньскым журналістом, ани педагоґом в русиньскых школах, ани філософом русиньского возроджіня. Ёго цілєм є выдати свої матеріалы о Русинах, а тым то кінчіть. Ёго особа ся ту выживає лем як высунута фіґурка про особны цілі функціонерів Світової рады Русинів, а може, сам І. Чіжмарь ани не знать з яким то наміром. Ян Липиньскый, член Выбору про народностны меншыны Рады влады СР за Русинів, запропонував фінанчну підпору **Голоса Русина** намісто **Народных новинок і Русина. Голос Русина** з платформ-мов ОСРС і історієв народного возроджіня на Словенську, і в світовім масштабі не корешпондує, але **Народны новинки і Русин** – корешпондують, бо од зачатку русиньского народного возроджіня были пресовым органом русиньского руху нелем на Словенську, але і у світі. **Народны новинки** жыють з проблемами Русинів на Сло-венську і опубліковали **Протест председів русиньскых обчанських здружінь.** Панове зо СРР лем узурпують собі міц над Русинами, без того, жебы решпектова-ли потреби ОСРС і остатні русиньскых обчанських здружінь на Словенську. Зато світова русиньска преса все мала назву **Народны новинки і Русин**, а не **Голос Русина.** Треба зо СРР їднати о зміні штату Світового конґресу Русинів, а кідь прийдемо на то, же собі тоту платформу уж сприватізовали, тогды **треба думати о новій світової платформі про вшыткы русиньскы обчанскы здружіня на світі!** Така є моя пропозиція. О тім бы требало їднати уж на найближшій засіданю ОСРС.

Тото вшытко, што плано дотеперь робиме, ся нам дарить одгалити аж теперь, лем вдяка аналізі реалізованих проектів за рік 2015. **Дотеперь сьме о нияких наших злых кроках не знали, бо скады бы сьме ся о них мали дізнати, кідь не був зроблений список проектів?!** Математично повідже-но – нашы дотеперішні неуспіхы і прогры на полю русинства суть прямо умірны нашым слабым одборным знаням о русинстві і великості нашой особной самолюбожь. Таке зле є наше сви-доцтво за русиньскый народный рух на Словенську і у світі дотеперь. Жебы ся таке, як єм высше увів, веце не ставало і жебы сьме не мусили никому вышмарєвати на очі, же: „ты тому не розумиш, тобі уж не вірїме, уж піде друґый на їднаня, або вышмарїме тя з організації, бо ся мі не любить твоя бісїда, котрій абсолютно не розумлю“, – буде хосенным про каждого з нас в ОСРС, про русиньскых функціо-нерів, про редакторів русиньской пресы і членів одборной комісії русиньскых проектів, поучіти ся, што одборного треба знати про охрану нашой народной екзистенції. **А о тім бы мала быти і аналіза черпаня штатных дотацій на проекты у 2015 році і пропозиції на выліпшіня даного ставу. Быв бы єм рад, кібы ся ку тому оцінєваню, а главно ку направі недостатків, приступило серєзно і одповідно. Бо лем так будеме мочі досягнути успішны выслідкы в русинстві!**

Мґр. Ян КАЛИНЯК, Свідник, (Дале буде.)

Русиньска комісія рекомендовала підпорити 122 проектів

Остатні два тыждні на Словакїї засїдають комісії окремых народностных меншын, котры посуджують проскты поданы на 2016-ый рік. Русиньска комісія засїдала в днях 1-го і 2-го марца 2016-го року. Про русиньску народ-ностну меншыну было того року в рамках програму Уряду влады Словацькой републікы під назвов **Культура народностных меншын 2016** придїлєных 294 032 €. Русиньска комісія посуджовала 160 поданых проектів, із котрых рекомендовала підпорити 122. Комісія є порадным органом, значить, вер-дікт комісії о вышці підпоры проекту іщі не мусить быти дефінітивный.

Уряд уповномоченого влады про народностны меншыны і етнічны ґрупы ся на своїм сайтї хвалить з рекордно скорым часом підписованя і публікованя першых контрактів. Покля комісії зачали засїдати в минулім тыждню, уж в пятніцю, 26-го фебруара, были першы контракты опублікованы на Централ-нім реґістрі контрактів, што є сіґналом, же жадателі, котрых контракты суть публікованы на реґістрі, можуть в найближшых днях чекати грошы на свої проекты. – **Моментално бы мало быти публікованых 5 контрактів на підпору 18-єх проектів у цілковій сумі 100 478 €, –** доповнює Уряд уповно-моченого. Русиньска комісія про посуджованя поданых проектів творить пять людей, котры были підпорованы організаціями діючіма в русиньскім русї і пять номінантів Уряду влады СР.

П. М.

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, языкова редакторка: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгД., редакторка: Мґр. Зденка ЦІТРЯКОВА, Adresa: Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 0917 171 912, IČO: 17079748. Perістрачны чїсла: ISSN 1339-5505, EV 327/08, MIČ 49 438. Vychádza 12 x ročne v náklade 1 000 kusov. Предплатне на рік є 10,- €, так істо і часопису Русин. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції. Адреса новинок на интернетї: www.rusynacademy.sk, e-mail: rusyn@stonline.sk

Realizované s finančnou podporou Úradu vlády SR – program Kultúra národnostných menšín 2016.

Rusín a Ludové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+4

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2